

RAZVOJ EKSPLANTACIJSKOG PROGRAMA U PULSKOJ BOLNICI

Nikola Žgrablić, Igor Povrzanović, Zdenko Mitar, Slavica Miler

Transplantacija je danas u svijetu široko prihvaćen i učinkovit način liječenja bolesnika kod kojih je došlo do nepovratnog zakazivanja nekog od za život potrebnog organa. Osnovni preduvjet transplantacije je dobivanje organa, bilo od žive ili mrtve osobe. Zbog mnogobrojnih razloga (mogućnost dobivanja većeg broja organa, nema komplikacija za donora itd.), preferira se kadaverično davalatstvo organa. Osim toga, ono je potrebno i neizbježno za neke organe i za sva tkiva. Nije moguće na sadašnjem stupnju razvoja u Hrvatskoj budućnost transplantacijske medicine temeljiti samo na dobivanju organa od živih davatelja. Prva kadaverična donacija organa u Pulskoj bolnici izvedena je 1987. godine i s punim se pravom može reći da je naša ustanova jedan od pionira transplantacije u Hrvatskoj. Naime, to je bila prva eksplantacija organa izvan transplantacijskog ili kliničkog centra. Jedan od razloga je da je već 1975. godine u Pulskoj bolnici osnovana dijaliza, tada prva izvanklinička hemodijaliza u Hrvatskoj. U takvom se okruženju rano shvatila potreba za transplantacijom bubrega, kao najučinkovitijem liječenju bolesnika s terminalnim bubrežnim zatajenjem. Od početka 80-ih godina uspostavlja se suradnja sa svim kliničkim bolnicama i to je rezultiralo već spomenutom eksplantacijom bubrega 1987. godine.

Daljni poticaj je svakako i izdavanje priručnika *Eksplantacijski program 1990.*, tadašnjeg ravnatelja bolnice prim. Povrzanovića. Ovaj je priručnik bio vrlo tražen širom zemlje. Iz tih su razloga uslijedila dva nova, dopunjena izdanja, 1992. i 1995. godine. Tada je i službeno prihvaćen unutrašnji Pravilnik o dobivanju organa za presađivanje od umrlih osoba radi presađivanja.

Nažalost, ratna događanja usporila su razvoj transplantacije u cijeloj zemlji, pa tako i kod nas. Prva poratna eksplantacija izvedena je 1996. Ova je godina i iz drugih razloga važna u razvoju eksplantacijskog programa Pulske bolnice. Tada je po prvi puta u ovoj bolnici eksplantirano srce, a iste je godine eksplantirana prvo uspješno presađena jetra u Hrvatskoj. Naposljetku, 1996. godine počela se iz ove ustanove distribuirati prva i za sada jedina hrvatska donorska kartica.

Krajem 90-ih godina snažan impuls daljnjem razvoju dao je dolazak novih ljudi na rukovodeća mjesta, prim. Jerina za ravnatelja Bolnice, prim. Mitra za rukovoditelja Djelatnosti za anesteziju i intenzivno liječenje, prim. Pikota za rukovoditelja Kirurgije, dr. sc. D. Markovića za rukovoditelja Neurologije, dr. Penezića za rukovoditelja Radiologije i drugih.

Moždana smrt dokazuje se s dva klinička pregleda i jednim od parakliničkih, instrumentalnih testova. Isprva se provodilo tri dijagnostička postupka EEG-om, a kasnije cerebralna angiografija. Od 2002. dolaskom specijalista dr. F. Silconia počinje se koristiti transkranijalni doppler, kao standardni postupak kada god su to uvjeti omogućavali. Eksplantacije su većinom obavljali kirurzi s klinika, ali uz značajni angažman pulskih kirurga, prvenstveno urologa i oftalmologa. Potrebno je naglasiti veliku ulogu medicinskog osoblja u Jedinici intenzivnog liječenja i operacijskim dvoranama. Svakako vodeću ulogu u održavanju donora i eksplantaciji imali su prim. Z. Mitar (1997. službeno postaje bolnički transplantacijski koordinator) i dr. S. Miler, kojima su se kasnije priključili i dr. N. Žgrablić i dr. A. Šuput.

Pulska bolnica je od 1996. nadalje postala jedna od vodećih hrvatskih bolnica po broju davatelja i eksplantiranih organa. Do kraja 2006. godine imali smo 32 davatelja, od kojih 23 multiorganskih. Ukupno je eksplantirano 95 organa i 32 rožnice. Vršne su

godine 2002. sa šest i 2006. s osam donora, kada se Istarska županija svrstala u red najuspješnijih svjetskih regija po prikupljanju organa, ako se uzme u obzir broj stanovnika (2002. 36 davatelja na milijun stanovnika, a 2006. 48 davatelja na milijun stanovnika). Ovdje valja napomenuti, da su prva pluća i prva gušterača eksplantirani upravo u Puli. U nekoliko je navrata početkom ovog desetljeća ostvarena plodna suradnja s Nord Italia Transplantom, kao i s Eurotransplantom, kada u Hrvatskoj nije bilo moguće naći pogodnog primatelja.

Ovakvi se uspjesi mogu zahvaliti i edukaciji liječnika i drugih medicinskih radnika. Naime, 1999. prim. Povrzanović odlazi u Španjolsku na TPM (Transplant procurement management), a sljedeće godine, u organizaciji Hrvatske donorske mreže i dr. Žgrablić na dvomjesečnu stipendiju INTERCATT projekta u Barcelonu, gdje su stekli potrebna znanja na polju prikupljanja organa i transplantacijske organizacije, te uspostavili mnogobrojne kontakte. Dr. Šuput odlazi u Barcelonu 2004. na TPM tečaj. Dobri su rezultati dobili i međunarodnu potvrdu kada su dr. Mitar 2002. a i dr. Žgrablić godinu dana kasnije, prvi u Hrvatskoj dobili certifikat službenih evropskih transplantacijskih koordinatora.

Ovaj bi pregled svakako bio nepotpun bez Hrvatske donorske mreže (HDM). Kao što je već spomenuto, 1996. počonje se izdavati donorska kartica. HDM je osnovana u Puli 1998. godine prije svega zato, jer se spoznala potreba promicanja doniranja organa u javnosti. Osim početnih promidžbenih aktivnosti, HDM se ubrzo počeo baviti i edukacijom hrvatskih bolničkih transplantacijskih koordinatora, kao i izdavanjem potrebnih udžbenika. Tako je u organizaciji HDM-a nekoliko bolničkih koordinatora upućeno na edukaciju u Španjolsku. Godine 2002. izdana je knjiga *Osnove smrti moždanog debla*. Važno je napomenuti da su prevoditelji ovog djela bili redom liječnici Pulske bolnice, uključeni u eksplantacijske aktivnosti. Na Brijunima je 2003. održan I. tečaj za transplantacijske koordinatore, uz značajnu pomoć naše Bolnice. Tiskana knjiga s ovog tečaja, postala je referentni udžbenik za transplantacijske koordinatore u Hrvatskoj. U Puli je 2002. održan III. Hrvatski kirurški kongres s jednom od glavnih tema posvećenoj upravo eksplantaciji organa, uz sudjelovanje Španjolca dr. Marti Manyalicha, predsjednika ETCO-a (Evrposke organizacije transplantacijskih koordinatora). Liječnici pulske bolnice prim. Povrzanović i dr. Žgrablić, sudjelovali su kasnije u edukaciji bolničkih koordinatora u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Neprestano se odvijala neformalna, ali i ciljana edukacija medicinskog osoblja unutar naše Bolnice, radi dobivanja organa od umrlih osoba.

Može se reći da je povezanost HDM-a i pulske bolnice bila od početka bliska, jer su program dobivanja organa nosile osobe koje su pripadale obim organizacijama. HDM je 2003. dobila na uporabu prostorije koje su omogućavale daljni plodonosni rad.

Razvoj transplantacijskog programa u mnogočemu je podigao stručnu razinu i ugled bolnice, no iznad svega znatno i neposredno doprinio očuvanju mnogih ljudskih života. Pomogao je i unapređenju koordinacije između samih bolničkih odjela, ali i značajnih veza između naše Bolnice i brojnih klinika i ustanova u Hrvatskoj i inozemstvu.